

Zostałem pobity po obu stronach granicy – zarówno przez białoruskich, jak i polskich strażników. Użyli wobec mnie przemocy podczas pushbacku. Doświadczyłem pushbacku i jestem teraz po białoruskiej stronie granicy. Straciłem całą rodzinę; chcę tylko godnego życia i spełnienia mojego marzenia – zostania piłkarzem.

Fragment rozmowy z przebywającym w Białorusi nastolatkiem z Sudanu

W czerwcu zarejestrowaliśmy zgłoszenia od 65 osób, spośród których 45 przebywało na terenie Polski. Z prośbami o wsparcie zgłaszali się zarówno ci, którzy w Polsce znaleźli się po przekroczeniu granicy białoruskiej, jak i litewskiej. Wszyscy, do których udało się dotrzeć pochodzili z Afganistanu:

Na miejscu dziewięciu mężczyzn w wieku od około 25 do 40 lat. W Polsce od dwóch dni. Właściwie nikt z nich nie mówił po angielsku, jeden tylko trochę. Ubrania i buty mieli mocno zniszczone, jeden siedział w kurtce zimowej. W stanie ogólnym w miarę dobrym, chociaż kilku z nich prosiło o opatrzenie stóp. Kilku miało mocne rany od odcisków, miejscami bolesne i tkliwe. Dwóch mężczyzn miało głębokie rany na dłoniach i rękach, mocno zaognione, ropiejące i bardzo bolące przy doktyku. Jeden z nich był bardzo mocno pogryziony przez komary, miał na obu nogach pełno czerwonych plam. Mieliśmy dla nich herbatę, wodę, jedzenie, buty i ubrania (ale nie dla wszystkich) oraz trzy powerbanki.

Fragment raportu z interwencji humanitarnej

Dziewiętnaście odnotowanych próśb o wsparcie pochodziło od osób, które utknęły na terenie Białorusi lub (w jednym przypadku) Rosji. Była wśród nich dwójka dzieci, z których jedno podróżowało bez opieki, a jedno – nastolatek z DRK, wraz ze starszą, ciężarną siostrą. Łącznie odnotowałyśmy zgłoszenia od czterech kobiet w ciąży. Wszystkie zmagaly się z problemami zdrowotnymi, a w ich relacjach powtarzały się informacje o braku

dostępu do jakiegokolwiek opieki medycznej. Jedna z nich, pochodząca z Gwinei, będąc w ósmym miesiącu ciąży pisała:

Cierpię, nic mi już nie idzie dobrze. Zacząłem krwawić, mam wysoką gorączkę, nie mogę spać w nocy, bardzo mnie boli. Nie mam papierów, jestem nielegalna, nie mogę nic zrobić, na zewnątrz są blokady drogowe, wszędzie jest policja.

Osiem osób zgłosiło doświadczenie pushbacku z Polski do Białorusi, ale wśród kontaktujących się były również takie, które zdecydowały się podzielić historią wywózki z Litwy i Łotwy.

Poszedłem do łotewskiego lasu i zostałem zatrzymany przez straż graniczną, napuścili na mnie psa. Teraz jestem na Białorusi, potrzebuję leczenia [...] Mam uraz żuchwy, boli mnie, po prostu potrzebuję leczenia.

Fragment rozmowy z mężczyzną z Sudanu

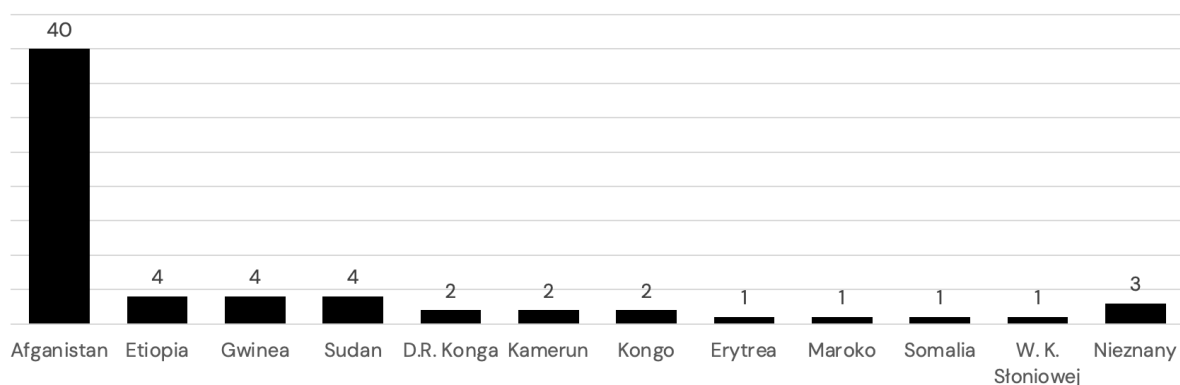
W zebranych relacjach pojawiały się również opisy nalotów służb białoruskich na mieszkania migranckie, w efekcie, których dochodziło do zatrzymań i przetrzymywania migrantów i migrantek na granicę rosyjską.

Ponieważ mieszkasz w ukryciu na Białorusi bez wizy... Kiedy siedzieliśmy w domu, przyszła białoruska policja, zatrzymała nas, pobiła i zeszłej nocy wywiozła nas na granicę rosyjską.

Fragment rozmowy z mężczyzną z Erytrei

Podsumowanie liczbowe

ZGŁOSZENIA CZERWIEC 2026				
	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczynki* (w tym w ciąży)
W sumie	23	65	4 (2)	8 (4)
w tym w Polsce	7	45	2 (1)	4 (0)
w tym w szpitalu	1	2	1 (0)	1 (0)
w tym w Białorusi	15	19	2 (1)	4 (4)
w tym w muharramie	1	1	0 (0)	0 (0)
* Dziewczęta wliczone są do kategorii <i>dzieci</i> (na podstawie wieku) i <i>kobiety</i> (na podstawie płci).				

Rys. 1. Kraje pochodzenia osób, które zgłosiły potrzebę wsparcia w czerwcu 2026 r.

UDZIELONE WSPARCIE CZERWIEC 2026				
	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczęta* (w tym w ciąży)
W sumie¹	6	15	1 (0)	1 (0)
pomoc rzeczowa	2	11	1 (0)	1 (0)
pomoc prawna	0	0	0 (0)	0 (0)
pomoc medyczna²	3	3	0 (0)	0 (0)
pierwsza pomoc	0	0	0 (0)	0 (0)
pomoc w szpitalu	1	2	1 (0)	1 (0)
pomoc psychologiczna	1	1	0 (0)	0 (0)
Liczba podjętych interwencji terenowych			2	
Liczba udanych interwencji terenowych			1	

* Dziewczęta wliczone są do kategorii *dzieci* (na podstawie wieku) i *kobiety* (na podstawie płci).

¹ Wyjaśnienia poszczególnych kategorii znajdują się w słowniczku na końcu raportu.

² W ramach pomocy medycznej przeprowadzono 3 telekonsultacje, które dotyczyły 3 osób.

WYWÓZKI I PRZEMOC ZGŁOSZONE W CZERWCU 2026

	grupy	osoby indywidualne	dzieci* (w tym MBO)	kobiety i dziewczęta* (w tym w ciąży)
Zgłoszone wywózki	3	8	2 (2)	0 (0)
w tym ze szpitali	0	0	0 (0)	0 (0)
Zgłoszona przemoc PL	1	1	1 (1)	0 (0)
Zgłoszona przemoc BY	3	4	1 (1)	0 (0)
Zgłoszona przemoc NN	0	0	0 (0)	0 (0)

* Dziewczęta wliczone są do kategorii *dzieci* (na podstawie wieku) i *kobiety* (na podstawie płci).

Słownik terminów

Zgłoszenia łącznie – łączna liczba zgłoszonych grup/osób w drodze, znajdujących się na terenie Polski, Białorusi, Rosji, Litwy lub Łotwy. Nie uwzględnia osób przebywających w danym okresie raportowania na terenie innych krajów, ponieważ raport ma na celu zobrazowanie sytuacji na granicy polsko-białoruskiej i na związanym z nią szlaku migracyjnym.

Grupy – osoby przebywające/podróżujące razem w momencie raportowanego zdarzenia np. pushbacku, interwencji humanitarnej. Osoby te mogą, ale nie muszą, być związane więzami rodzinnymi lub społecznymi.

Osoby indywidualne – liczba odnosząca się do pojedynczych osób.

Dzieci/małoletni – osoby poniżej 18 roku życia

MBO (dzieci/małoletni bez opieki) – osoby poniżej 18 roku życia podróżujące bez dorosłego opiekuna prawnego, a więc także małoletni podróżujący ze starszym rodzeństwem lub innymi krewnymi niebędącymi ich opiekunami w świetle prawa obowiązującego w Polsce.

Zapora (graniczna) – również: mur, bariera, płot – umocnienie znajdujące się na terenie Polski kilka – kilkanaście metrów od granicy z Białorusią, mające formę stalowego płotu, zwieńczonego zwojem drutu ostrzowego oraz znajdujące się obok zasieki ze skłębionego drutu ostrzowego.

Concertina – drut ostrzowy (żyletkowy), uformowany w duże zwoje, stanowiący dodatkową część infrastruktury na granicy.

Muharrama (arab. zabronione) – określenie używane przez arabskojęzyczne osoby w drodze do określenia pasa ziemi mieszczącego się między polską barierą graniczną a umocnieniami po stronie białoruskiej (systemą). Muharrama w języku arabskim oznacza „zabronione”. Osoby w drodze używają również dłuższego określenia المحرمة المنطقة, czyli „strefa zabroniona”. Osoby przebywają w pasie muharramy albo przed podjęciem próby przekroczenia zapory albo w bezpośrednim następstwie pushbacku. Obszar ten ma kształt pasa o szerokości od kilku metrów

do kilku kilometrów, a około 1,5 metrowy pas przylegający do zapory leży na terytorium Polski. Całość pozostaje pod ścisłą kontrolą służb białoruskich. które według relacji osób migrujących często przetrzymują je w określonych miejscach, nie pozwalając na powrót w głąb Białorusi i/lub czasem nakazując ponowne przedostanie się do Polski bądź przemieszczenie się w inne miejsce. Częstotliwość i charakter tych ingerencji jest zmienny.

Sistema – ogrodzenie i system elektroniczny odgradzające zmilitaryzowany pas pogranicza białoruskiego (muharramę) od reszty Białorusi.

Wsparcie udzielone – łączna liczba osób lub grup, do których udało się dotrzeć organizacjom i podmiotom działającym na Podlasiu i które zgodziły się podzielić z nimi informacjami (Grupa Granica + Ocalenie, niezrzeszeni mieszkańcy i mieszkanki Podlasia, kolektywy, jednostki, POPH).

Pomoc rzeczowa – wsparcie w postaci podstawowych pakietów pomocy humanitarnej: jedzenie, ubrania, woda, informacja. Udzielane w czasie interwencji terenowych lub w szpitalach.

Pomoc prawna – wsparcie w procedurach związanych z zapobieganiem wywózkom i umożliwieniem złożenia wniosku o ochronę międzynarodową udzielane w czasie interwencji terenowych lub w szpitalach.

Pomoc medyczna – profesjonalne wsparcie udzielone przez osoby z wykształceniem medycznym (podczas interwencji terenowych lub zdalnie).

Pierwsza pomoc przedmedyczna – wsparcie udzielane przez osoby bez wykształcenia medycznego lub po podstawowych kursach KPP/ratownictwa, takie jak przemywanie ran czy opatrywanie stóp okopowych.

Pomoc w szpitalu – pomoc rzeczowa i prawna udzielana osobom hospitalizowanym w wyniku przekroczenia granicy polsko-białoruskiej

Pushback (również wywózka, wypchnięcie) – przymusowe zawrótce do linii granicy osób migrujących lub zmuszenie ich do opuszczenia terytorium Polski bez należytego zbadania indywidualnych okoliczności; niezależnie od tego, czy otrzymały one postanowienia powrotowe, oraz niezależnie od tego, że wyraziły wprost chęć ubiegania się o ochronę międzynarodową w Polsce. Jak zwracają uwagę eksperci monitorujący naruszenia praw człowieka na południowych granicach Unii Europejskiej, pushbacki stanowią formę przemocy per se, dodatkowo powszechnie towarzyszą im inne formy przemocy fizycznej i werbalnej³. W Polsce pushbacki stosowane są na podstawie jednej z dwóch podstaw prawnych: art. 303b Ustawy o cudzoziemcach z dnia 12.12.2013 oraz Rozporządzenia MSWiA z 13.03.2020 r. Niezależnie od zastosowanej podstawy wywózki, większość udokumentowanych przypadków pushbacków z Polski na Białoruś przebiega według podobnego schematu. Po zatrzymaniu po polskiej stronie, osoby są zazwyczaj albo najpierw przewożone do placówki Straży Granicznej i dopiero potem przewożone z powrotem pod granicę, albo zmuszane bezpośrednio do powrotu na Białoruś bez uprzedniego przewiezienia na placówkę. W strefie przygranicznej nie mają dostępu do żywności, wody, pomocy medycznej ani schronienia, często cierpią z powodu efektów spowodowanych użyciem gazu łzawiącego, nie mając możliwości usunięcia go z ciał i odzieży. Liczne zeznania wskazują, że na każdym etapie zatrzymania osoby są często poddawane dodatkowej przemocy, w tym użyciu gazu łzawiącego, pobiciom, groźbom i szyderstwom. Powszechne są kradzieże i niszczenie mienia oraz ignorowanie chęci ubiegania się o ochronę międzynarodową. Dodatkowo, warunki panujące na granicy umożliwiają inne formy niehumanitarnego lub poniżającego traktowania. Przykładowo zimą zgłaszane

³ K. Augustová, J. Sapoch, Border Violence as Border Deterrence. Condensed Analysis of Violent Push-Backs from the Ground, „Journal for Critical Migration and Border Regime Studies” 2002, nr 5(1), <https://movements-journal.org/issues/08.balkanroute/12.augustova,sapoch--border-violence-as-border-deterrence.html> [data dostępu: 8.04.2024].

nadużycia obejmują przymusowe rozbieranie z odzieży oraz długotrwałe wystawianie na działanie zimnej wody, śniegu lub zamarzniętego gruntu, co powoduje poważne cierpienie fizyczne.

Zgłoszenia wywózki – wywózki zgłoszone w danym okresie raportowym przez osoby, które doświadczyły ich bezpośrednio lub były ich naocznymi świadkami/świadkiniami. Liczba wywozek może być większa niż liczba osób.

Zgłoszona przemoc – Zgłoszone przypadki przemocy nie będącej samym aktem pushbacku doświadczonej przez osoby migrujące. Podział na podkategorie w zależności od sprawców: służb polskich, służb białoruskich lub nieznanych (polskich albo białoruskich). Jedna osoba może doświadczyć przemocy od różnych sprawców, kategorii nie należy sumować w celu określenia liczby osób.

Zgłoszona przemoc Polska – zgłoszone przypadki przemocy, doświadczonej bezpośrednio przez osoby w drodze, której sprawcami według relacji pokrzywdzonych były osoby należące do polskich służb mundurowych: Straży Granicznej, Policji, Wojska Polskiego, Wojsk Obrony Terytorialnej.

Zgłoszona przemoc Białoruś – zgłoszone przypadki przemocy doświadczonej bezpośrednio przez osoby w drodze, której sprawcami według relacji pokrzywdzonych były osoby należące do białoruskich służb mundurowych

Zgłoszona przemoc NN – zgłoszone przypadki przemocy w których na podstawie użytych w relacji sformułowań i podanej lokalizacji nie można jednoznacznie określić czy sprawcami były służby polskie czy białoruskie.

Liczba interwencji terenowych – liczba interwencji humanitarnych podjętych przez zespoły terenowe w odpowiedzi na zgłoszenie potrzeby wsparcia lub przypadkowe spotkanie osób w drodze na terenie przygranicznym.

Liczba zmarłych – wszystkie znane ofiary reżimów granicznych Polski (działającej również jako kraj członkowski Unii Europejskiej) i Białorusi – osoby zmarłe w drodze na szlaku wschodnioeuropejskim, na granicy polsko-białoruskiej, po obu jej stronach. Przypadki śmierci osób, które zmarły poza tymi obszarami, ale ich śmierć związana jest z przekraczaniem tej właśnie granicy, rozpatrywane są indywidualnie przez Zespół ds. Monitoringu Śmierci na Granicy (BDMG), aby uniknąć arbitralnego włączenia lub pominięcia konkretnej osoby. Dane są weryfikowane i uzupełniane. Spodziewamy się, że za czasem mogą pojawić się dane o większej liczbie osób zmarłych, również z rozpatrywanego tu okresu.

Urazy w wyniku muru – urazy powstałe podczas przekraczania zabezpieczeń na granicy polsko-białoruskiej, np. urazy ortopedyczne, złamania, skręcenia a także rany od drutu żyłkowego.

Osoby z grup podatnych na zranienie – osoby szczególnie narażone w kontekście reżimu granicy polsko-białoruskiej ze względu na następujące przesłanki:

Wiek	- dzieci - dzieci bez opieki - osoby powyżej 45 roku życia - osoby powyżej 60 roku życia
Przesłanki medyczne	- ciąża - choroba lub choroba przewlekła - niepełnosprawność - uraz

Przesłanki sytuacyjne*	- osoby, które doświadczyły przemocy seksualnej - osoby narażone na przemoc ze względu na płeć - osoby, które doświadczyły tortur - osoby pokrzywdzone w procederze handlu ludźmi
-------------------------------	--

* trudne do zidentyfikowania na etapie interwencji o ile osoba sama nie poinformuje o ich występowaniu

Opracowanie opiera się na danych uzyskanych od osób uczestniczących w opisywanych wydarzeniach. Dziękujemy wszystkim organizacjom pozarządowym, kolektywom i aktywistkom działającym na pograniczu polsko-białoruskim za udostępnienie nam raportów i notatek z przeprowadzonych interwencji. Szczególne podziękowania należą się wszystkim osobom w drodze, które zdecydowały się podzielić własnymi doświadczeniami.

WSPIERAJ NAS!

Możesz wesprzeć naszą działalność przekazując darowiznę:

Stowarzyszenie We Are Monitoring

51 1090 1056 0000 0001 5481 1903

Twarda 18, 00-105, Warszawa

Tytuł przelewu: „**Darowizna na cele statutowe**” lub korzystając z bramki płatności na naszej stronie:

<https://wearemonitoring.org.pl/wplac/>